Szent II. János Pál pápa személye és öröksége beleégett a hívők lelkébe, tevékenysége kitörölhetetlen nyomot hagyott az egyházban és a világpolitikában

Világítótorony a Vatikán élén

Bertalan Péter

„Ne féljetek!" – ezt üzente Rómából székfoglaló homíliájában negyvenkét éve II. János Pál. A lengyel Karol Wojtyla bíborost 1978. október 16-án választották meg pápának, s 1522 óta először fordult elő, hogy Szent Péter trónusát nem olasz nemzetiségű pap foglalta el. Hat nap múlva a Szent Péter téren összegyűlt háromszázezres tömeg előtt ünnepélyes külsőségek között beiktatták II. János Pált, az egyetemes anyaszentegyház főpásztoraként.

A 2014-ben szentté avatott új pápa első szentmiséjében elhangzott beszédét Szent Péter apostol szavaival kezdte, akinek sírjánál imát mondott: „Te vagy a Krisztus, az élő Isten fia." A pápa az evangélium hirdetőjének vallotta magát, a világ minden részén terjeszteni akarta az örömhírt.

A lengyelországi Wadowicében született Karol Wojtyla fő küldetésének tekintette, hogy Kelet-Európa országait megnyissa az egyház előtt. Ezért a pápa olykor világi és politikai utakra is lépett, támogatta a lengyel Szolidaritás mozgalmat.

A világutazó Szentatya egyik első útja Latin-Amerikába vezetett, ahol Mexikóban ezrek gyűltek össze a Guadalupe-i Miasszonyunk kegyhelyén tartott miséjére. II. János Pál meggyőződése az volt, hogy a politikai korrupció és a szegénység szorosan összekapcsolódik egymással a latin-amerikai országokban.

A merénylet

A vatikáni Szent Péter téren 1981. május 13-án 17 óra 17 perckor lövések dördültek, rettenetes esemény híre járta be a világsajtót. A török állampolgárságú kurd Mehmet Ali Agca életveszélyesen megsebesítette az egyházfőt. A merénylőt még aznap éjjel kihallgatták, egy orvos megállapította, hogy nem állt kábítószer vagy tudatállapotot módosító gyógyszer hatása alatt. A kihallgatást vezető Alfredo Lazzarini nyilatkozatot adott a médiának: „Ali Agca igazi terrorista, tiszta fejű, kiválóan képzett lövész. Nem beszámíthatatlan őrült, akit vallási vagy politikai fanatizmus hajt, hanem olyan ember, aki bármire képes, az önfeláldozást is beleértve." Napjainkig tisztázatlan kérdés, hogy a pápa elleni merénylet egy magányos gyilkos akciója volt-e, vagy valamilyen szervezet húzódott meg a háttérben. Miért találtak a Szent Péter téren egy hét milliméteres töltényhüvelyt, amikor a tettes fegyvere egy kilenc milliméteres pisztoly volt? Ki fedezte Ali Agca költséges utazásait Spanyolországban, Olaszországban, a Német Szövetségi Köztársaságban, Bulgáriában? Kik voltak az eszmei szerzők, kik mozgatták a színfalak mögött a szálakat? A CIA, esetleg a KGB? Milyen érdekek irányították a két, egymással konkuráló titkos elitszervezetet, az Opus Deit és a P-2-es szabadkőműves páholyt? A merénylet mozgatórugóit máig sem sikerült teljesen felfedni. Magányos gyilkosként, vagy a titkosszolgálatok segítségével, megbízottjukként követte el szörnyű tettét Ali Agca? Az eseményről annyit tudunk, hogy Mehmet Ali Agca már hosszú ideje kapcsolatban állt a Nemzeti Akció Párthoz kötődő Szürke Farkasok nevű csoporttal.

A első híradások arról számoltak be, hogy Agca körözött bűnöző, aki 1979-ben szökött meg törökországi börtönéből. Az nem derült ki, hogy mi késztette a pápa lelövésére. Három verzió terjedt el, de egyik sem nyert azóta sem konkrét adatokkal, tényekkel alátámasztott bizonyítást. Az első verzió szerint a legfontosabb indíték az volt, hogy a szovjetek meg akarták gyengíteni a NATO-t, ezért akartak egy törököt belekeverni a merényletbe. E hipotetikus indítékhoz még logikailag hozzáfűzték azt a variációt, hogy a merénylettel a Szolidaritás mozgalom gyengítését, illetve dezorganizációját igyekeztek fokozni azzal, hogy a világpolitikában egyik legfontosabb támogatóját megöletik.

A második verzió alapja az volt, hogy Agca 1982 novemberében három bolgárt nevezett meg mint állítólagos bűntársait, kijelentette, a bolgárok bérelték fel a munkára. Semmiféle hiteles bizonyítékkal nem szolgált erre vonatkozóan, nem nevezett meg senkit, aki hitelt érdemlően tanúsíthatta volna a bolgárokkal kötött megállapodást.

Harmadikként fontos szerepet játszottak az ideológiai feltételezések, „ilyen típusú merényleteket a szovjetek szoktak kitervelni, a Szovjetunió és Bulgária destabilizálni igyekszik Törökországot." Egy meglepő feltételezés is napvilágot látott, amely szerint a KGB bérelte fel Agcát Törökországban, ennek az álcának a felhasználásával érte el, hogy elfedje, KGB-ügynökről van szó. Az elmélet szerint, bár Agca még tizenegy másik országot is meglátogatott utazgatásai során, bulgáriai tartózkodása volt a döntő pont.

Ha elemezzük a történéseket, rengeteg kérdés vetődik fel. A pápa meggyilkolása – különösen ha kiderül, hogy mögötte a KGB áll – egyesítette volna a lengyeleket, tovább fokozva ellenállásukat a szovjetek által irányított kommunista kormányzattal szemben. A merénylet további konfliktust okozott volna Nyugat-Európával, pont akkor, amikor az Egyesült Államok nyugat-európai rakétatelepítési tervei komolyan aggasztották a Kreml urait.

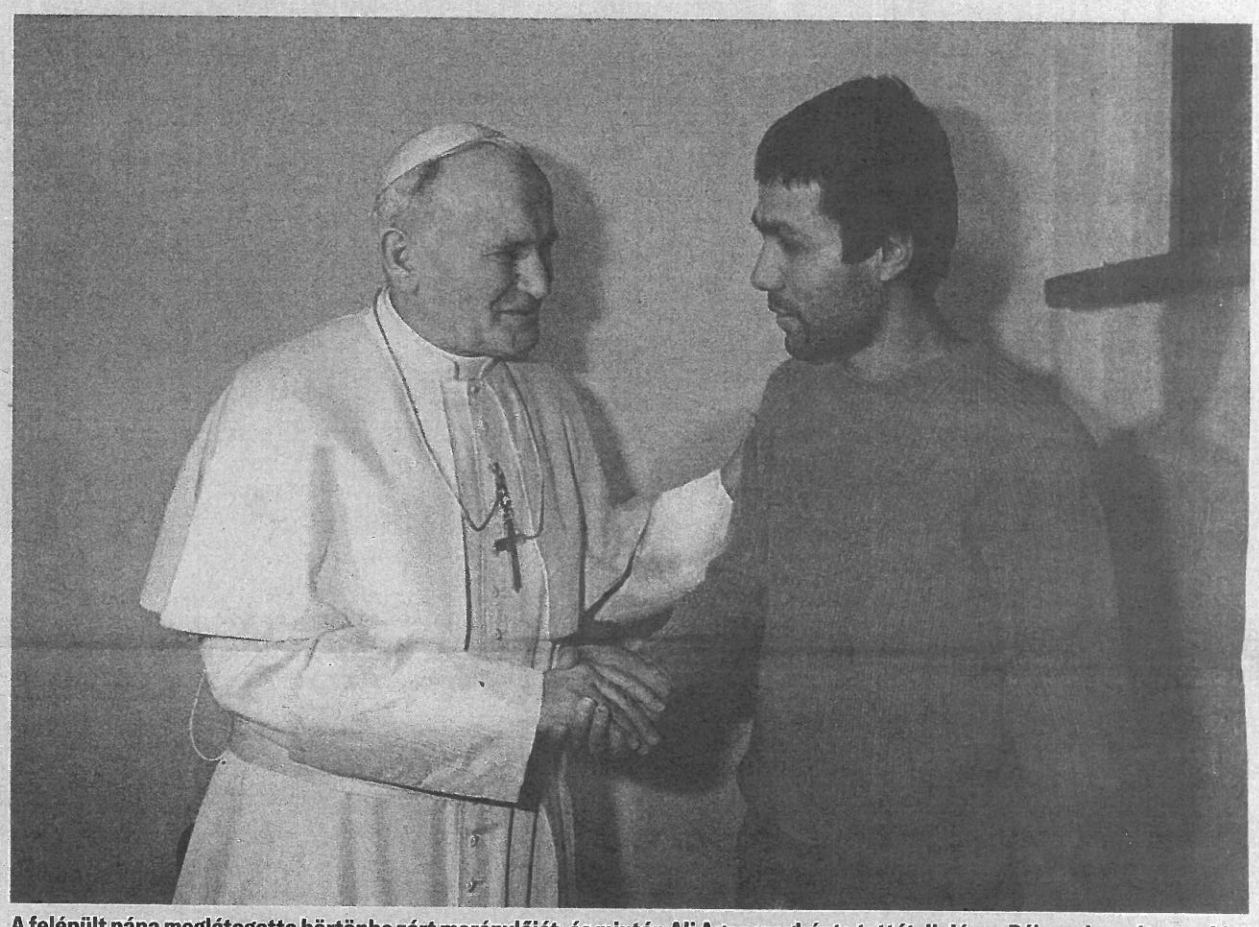

A felépült pápa meglátogatta börtönbe zárt merénylőjét, és miután Ali Agca megbánta tettét, II. János Pál megbocsátott neki
Fotó: AFP/Osservatore Romano/Arturo Mari

Egy másik szcenárió szerint az olaszországi belpolitika egyik fontos jellemzője volt az 1960-as évek végétől az 1980-as évek elejéig, hogy a titkosszolgálatok a feszültség stratégiájának nevezett programnak megfelelően védelmet nyújtottak a nemzetközi terrorizmusnak. A stratégia fő elemei a társadalom feszültségben tartása, politikai polarizáltságának fenntartása. A fegyveres erők és a titkosszolgálatok számos, a P-2-höz kötődő tagja vett részt a stratégia megvalósításában. A merénylet idején a SISMI-t, az olasz katonai titkosszolgálatot Giuseppe Santovito tábornok vezette, aki a Propaganda Due (P-2) nevű szabadkőműves páholy tagja volt, ennek a szervezetnek a tagjai nagy számban szivárogtak be a SISMI és más titkosszolgálatok tagjai közé. Az év márciusában botrány tört ki a P-2 körül, augusztusban Santovito távozott a SISMI éléről.

A megbocsátás apostola

Az orgyilkos Ali Agcát egy olasz bíróság háromnapos perben életfogytiglani börtönre ítélte. Tizenkilenc év elteltével az akkor 42 éves merénylőt 2000 júniusában kiadták Törökországnak, ahol a korábban elkövetett rablótámadásai miatt újra bíróság elé állították. Ali Agca állandóan megváltoztatott vallomásai miatt mind a mai napig nem sikerült fényt deríteni a merénylet minden részletére.

Egy biztos, a pápa elleni merénylet azóta is rengeteg elvarratlan szálat tartalmaz, a két egymással szembenálló szuperhatalom titkosszolgálata a hidegháború tetőpontján több „hadszíntéren", így a lelkek frontján is igyekezett egymást gyengíteni, időnként összefogva, máskor egymást kijátszva igyekezett pillanatnyi előnyökhöz jutni a világpolitikai sakkjátszmában.

A pápa 1983. december 27-én meglátogatta merénylőjét a Rebibbia börtönben. Karol Wojtyla megölelte a törököt, húsz percig négyszemközti beszélgetést folytatott vele. A látogatás végén megbocsátott merénylőjének. Ali Agca találkozásuk alkalmával megbánta tettét, a búcsúzásnál megcsókolta a Halászgyűrűt. Később azt állította, hogy a teljes igazságot bevallotta a pápának. II. János Pál hallgatott, soha nem beszélt nyilvánosan a találkozóról. Neki csak az számított, hogy megbocsásson annak az embernek, aki annyi fájdalmat és szenvedést okozott neki. Később így nyilatkozott: „Szűz Mária közbenjárásának köszönhető a megmenekülésem, éreztem, hogy isteni kéz téríti el a golyókat".

Az Európai Parlament előtt a modern Európáról beszélt, amely nem működhet a kereszténység nélkül. Felszólította a politikusokat, hogy hagyjanak fel azzal a sztálinista mentalitással, amely élesen elkülönülő Kelet- és Nyugat-Európára osztja fel a kontinenst. Váteszként jósolta, hogy a holnap új Európájára, amely megnyílik kelet felé, alapvető misszió vár. A pápa szavaival élve „a világcivilizáció világítótornyának funkcióját" kell betöltenie a jövőben.

Vátesz és misszionárius

II. János Pál 1991. augusztus 16-20. között hazánkban tartózkodott. Látogatásának célját a következőképpen fogalmazta meg: „Nemcsak azért jövök Magyarországra, hogy részt vegyek a visszaszerzett szabadság miatti örömötökben, hanem azért is, hogy osztozzam a jelen nehézségei és problémái miatt érzett aggodalmaitokban. Olyan társadalmat építsetek, amely a kiengesztelődés, az igazságosság és a béke értékein alapul!"

A nyolcadik lengyelországi útja során (1999. június 5-17. között) az állam elmúlt húsz évben végbement történelmi fejlődéséről beszélt a parlament előtt. Véleménye szerint: „A Szolidaritás nélkül ez az út nem jöhetett volna létre!"

Szent II. János Pál pápa személye és öröksége örökre beleégett a hívők lelkébe, tevékenysége kitörölhetetlen nyomot hagyott az egyetemes anyaszentegyházban.

A szerző a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár tudományos főmunkatársa